

Aspecten van de Thematische Filatelie

Door Pim van den Bold

Het jureren (2)

Punten en 'medailles'

In de 'Aspecten' van het aprilnummer van Thema van dit jaar is op pagina 36 een tabel opgenomen, waarin staat aangegeven hoe het behaalde puntenaantal, afhankelijk van de tentoonstellingscategorie, is gekoppeld aan een bepaalde 'medaille'. Ik heb dit laatste woord expres tussen aanhalingstekens gezet, omdat er (behalve op het internationale niveau) vrijwel nooit echte medailles worden gegeven. De bekroning, bijvoorbeeld 'Zilver', wordt alleen op het diploma vermeld. Uiteindelijk komt uw bekroning dus bij het oud papier en niet bij de juwelier terecht.

De bekroning wordt, in zeer uitzonderlijke gevallen, officieel vergezeld van de gelukwensen van de jury. Hiermee wordt bijzonder filatelistisch onderzoek of originaliteit beloond. Deze officiële gelukwensen kunnen maar één keer aan dezelfde verzameling worden toegekend.

Een ander soort onderscheiding is de ereprijs. De jury kan deze ter beschikking gestelde prijzen meestal naar eigen goeddunken toekennen. Soms bepaalt de schenker echter aan wat voor soort inzending de prijs moet worden toegekend. Er zijn daarom geen officiële regels aan te geven. In de praktijk worden vaak twee criteria gehanteerd.

- 1) De verzameling is op één of meer aspecten wel heel uitzonderlijk (bijvoorbeeld originaliteit);
- 2) de verzameling heeft deze keer de volgende medaille net niet bereikt.

Jureren blijft (gelukkig) mensenwerk

In het voorgaande is veel gesproken over objectiviteit en het zich baseren op de bestaande documenten. Dat is een goede zaak die willekeur voorkomt. Verschillen van meer dan twintig punten in de beoordeling voor één verzameling bij twee opeenvolgende tentoonstellingen, die vroeger meerdere malen voorkwamen, behoren nu tot de grote zeldzaamheden.

Toch blijven er, ook met alle handleidingen in de hand, altijd nog verschillen in de beoordeling. Neem bijvoorbeeld de *zeldzaamheid*. Juryleden die zich wat meer internationaal hebben georiënteerd, kunnen ontdekken dat het met de zeldzaamheid van bepaalde stukken echt nog wel mee valt, omdat ze met wat serieus zoeken binnen een dag gevonden zijn. Anderzijds is het

mogelijk, dat hun juist gebleken is, dat ook in het buitenland vrijwel niet aan deze stukken te komen is.

Kleine verschillen in beoordeling per categorie kunnen toch leiden tot een bekroningsverschil en als het tegen zit, zelfs tot een verschil van twee medailles zoals het volgende overzicht laat zien.:

	Tentoonstelling 1	Tentoonstelling 2	Tentoonstelling 3
Titel	2	2	2
Plan	9	9	8
Ontwikkeling	13	12	12
Vernieuwing	4	4	4
Thematische kennis	12	11	10
Filatelistische kennis	11	10	10
Kwaliteit	8	7	7
Zeldzaamheid	16	15	16
Presentatie	5	5	5
Totaal	80	75	74

Dit overzicht is zo samengesteld dat op geen enkele horizontale regel de beoordeling in een andere schaal (zie de vorige aflevering) terecht is gekomen. Het blijven puntenverschillen binnen dezelfde schaal. Je kunt de verschillen dus gerust alleen maar nuanceren noemen. Toch betekenen de puntenaantallen van respectievelijk 80, 75 en 74 op een nationale tentoonstelling (het verschil tussen) groot vermeil, vermeil en groot zilver.

Als de drie beoordelingen in deze volgorde worden gegeven, is er een behoorlijke kans dat de rapen goed gaar zijn en de inzender van woede uit zijn vel springt. Indien daarentegen deze punten in de omgekeerde volgorde worden toegekend, bestaat er een grote kans dat de inzender wat al te gemakkelijk concludeert, dat zijn verzameling bij iedere tentoonstelling beter wordt. Natuurlijk zal in het laatste geval de deskundigheid van de juryleden aanmerkelijk hoger worden aangeslagen.

Dergelijke kleine puntenverschillen kunnen van allerlei zaken afhangen. Waren het deze keer twee soepele of juist wat strengere juryleden? Indien beide exemplaren aanwezig waren, wie van de twee had dan het overwicht? Viel de verzameling op deze tentoonstelling, in vergelijking met andere, in positieve of in negatieve zin op (waardoor de neiging bestaat om binnen een schaal het hoogste of het laagste aantal punten te kiezen)?

Als je ook maar iets anders tegen de inzending aankijkt, zit je zelfs ten aanzien van een bepaald aspect zomaar in de aangrenzende schaal naar boven of beneden.

Verzamelingen waarbij het verschil met de vorige keren groter is dan 5 punten, worden altijd opnieuw bekeken, voordat de nieuwe beoordeling definitief wordt vastgesteld.

De jury in actie

We hebben al gezien hoe juryleden te werk gaan. Toch blijven het gewone mensen die fouten maken. De beschikbare tijd is bovendien bijna altijd te kort. Het plan wordt meestal wel in zijn geheel beoordeeld, maar voor de thematische kennis en de ontwikkeling moet uiteraard altijd met steekproeven worden volstaan, die gunstig of juist minder gunstig kunnen uitvallen. Wel wordt altijd geprobeerd alle stukken in zich op te nemen, om een zo goed mogelijk oordeel over filatelistische kennis en zeldzaamheid te kunnen geven. Toch wordt nog wel eens een stuk over het hoofd gezien of wordt de uitzonderlijke betekenis van een bepaald stuk niet onderkend. Zo leert ook het jurylid weer van iedere tentoonstelling. Een constatering die overigens meer troost zal schenken aan de juryleden dan aan de inzenders.

Het jurygesprek

Nadat de jurering beëindigd is en de inzender zijn bekroning heeft vernomen, kan een gesprek plaatsvinden tussen de inzender en de juryleden die bij de beoordeling betrokken zijn geweest. Deze gesprekken vinden plaats bij de kaders waar de verzameling hangt, zodat alles wat – van beide kanten – gezegd wordt, ook meteen aangewezen kan worden in de inzending. De bedoeling van het jurygesprek is te spreken over de verzameling en de positieve en negatieve zaken daarin. Het jurylid kan suggesties doen voor verbetering. De inzender kan zijn bedoelingen nog eens uiteenzetten, waar het jurylid vervolgens bij zijn suggesties weer op in kan gaan.

“Ondanks mijn aangebrachte verbeteringen, geen hoger aantal punten.”

Sommige inzenders – vooral degenen die ontevreden zijn met het resultaat van de beoordeling – proberen niet de verzameling, maar de bekroning tot onderwerp van het

jurygesprek te maken. Vooral als er in het verleden een hogere bekroning uit de bus is gekomen, bestaat nog wel eens de neiging om het jurylid er goed van langs te geven. Bij verschillen in bekroning wordt door de inzender in het algemeen de hoogste die ooit gegeven is, als de juiste beschouwd. Die vormt als het ware het referentiepunt voor alle andere beoordelingen. De inzender weet echter niet, dat deze keer in de jurykamer – na herhaalde bezoeken van verschillende personen aan deze inzending – geconstateerd kan zijn, dat de vorige bekroning veel en veel te hoog was. Toch hoort bij de spelregels, dat in het jurygesprek de collega van de vorige keer niet gauw al te bruusk zal worden afgevalen.

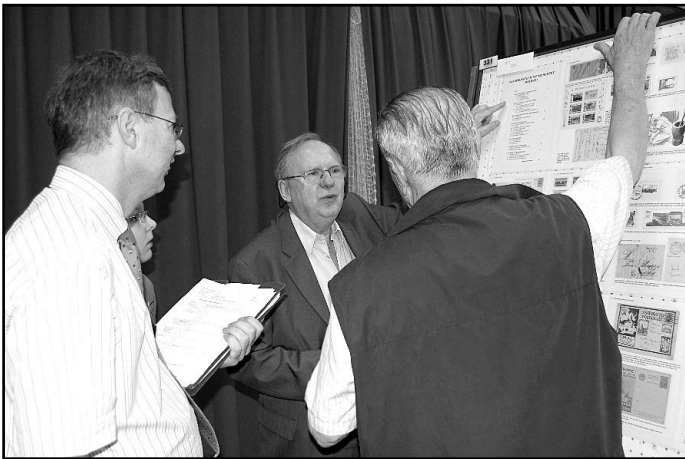
Het is heel logisch dat de inzender die het commentaar van de jury van een eerdere tentoonstelling ter harte heeft genomen en bovendien nogal wat nieuw materiaal heeft toegevoegd, dat wel graag tot uitdrukking wil zien komen in een hogere bekroning. De teleurstelling is dan heel groot als deze hetzelfde is gebleven. Om nog maar te zwijgen van een lagere bekroning. Hoe zoiets toch kan, is in de vorige paragraaf ter sprake gekomen. Hier moet nog wel iets aan worden toegevoegd. Herhaaldelijk blijkt dat juryleden zich – laten we het maar vriendelijk zeggen – te veel door hun enthousiasme hebben laten meeslepen en niet zulke verstandige adviezen hebben gegeven. Het komt naar mijn smaak te veel voor, dat een inzender na een advies zegt: “Maar zo had ik het de vorige keer en toen werd me juist gezegd het te veranderen zoals het er nu hangt.” Juryleden zouden in hun gesprekken heel goed moeten aangeven of ze op een echte fout tegen de regeltjes wijzen of dat ze een suggestie doen die, (*alleen*) naar hun eigen mening, een verbetering zou inhouden. Vooral van deze laatste moet de inzender zich in alle rust thuis afvragen of hij het er eigenlijk wel mee eens is. Zo’n goed bedoelde opmerking zou namelijk haaks kunnen staan op de logische lijn die in verzameling zit.

Omdat jureren mensenwerk is, valt niet altijd te vermijden dat inzenders tegenstrijdige adviezen krijgen. Zelfs nu er Regels en Richtlijnen zijn waarop juryleden hun standpunten behoren te baseren, kunnen er nog verschillen voorkomen over zaken die daar aan de orde worden gesteld.

In de eerste plaats, omdat mogelijk toch niet iedereen de Regels en Richtlijnen (en wat ook belangrijk is: de daarin – in de loop van de tijd – aangebrachte veranderingen) goed in zijn hoofd heeft zitten. In de tweede plaats, omdat interpretatieverschillen altijd zullen blijven bestaan. In de derde plaats, omdat regels kennen en regels consequent toepassen op bepaalde verzamelingen, soms twee heel verschillende zaken zijn.

Een steeds weer terugkerend onderwerp is: “Ik heb meerdere betere stukken toegevoegd en het resultaat is niet hoger (of zelfs lager) voor de rubrieken Filatelistische kennis en Zeldzaamheid”. Bij de beoordeling van Zeldzaamheid staat in de glijdende schalen die de juryleden hanteren, de volgende eis vermeld voor 13/14 punten: “*Geringe en gemiddelde zeldzaamheid met elkaar in evenwicht. Enkele moeilijke stukken.*” U begrijpt dat als u een aantal gemiddelde en enkele moeilijke stukken toevoegt, dezelfde omschrijving nog steeds van toepassing kan zijn. Immers de omschrijving van de volgende schaal (15/17 punten) luidt: “*Stukken*

overwegend van gemiddelde en grote zeldzaamheid. Enkele opmerkelijke stukken." Dat is nog een hele stap verder! Ook beseft lang niet iedereen dat het toevoegen van een extra kader, in vergelijking met de vorige keer, negatief kan werken, omdat de onderlinge verhouding tussen 'gemiddelde' en 'moeilijke' stukken kan verslechteren omdat er verwatering is opgetreden. En dit allemaal nog los van de mogelijkheid dat het ene jurylid een bepaald stuk als 'moeilijk' zal beoordelen en een ander als 'gemiddeld'. En hoeveel is 'enkele'? Twee, vijf, acht? Wat is de moraal van dit verhaal? In ieder geval niet dat de kans om vooruit te komen ongeveer even groot is als het winnen van de jackpot in de loterij. Wel dat iemand zich niet blind moet staren op de vergelijking van de resultaten van twee of drie opeenvolgende beoordelingen. Het gaat erom of de lijn die – misschien onregelmatig – door het geheel loopt, stijgend is. Is dat zo, dan is er niets aan de hand, u bent kennelijk op de goede manier bezig. Stijgt die lijn niet, dan moet u zich misschien toch afvragen, of uw veranderingen niet te veel op details betrekking hebben.

Het jurygesprek gebeurt tussen de kaders

Natuurlijk zal het jurylid in het jurygesprek ook op vragen die op de bekroning betrekking hebben, ingaan. Het is echter niet erg zinvol om de spaarzame tijd die voor een jurygesprek beschikbaar is (tien minuten tot een kwartiertje) voornamelijk hieraan te besteden. Het gaat erom het jurygesprek te benutten om de inzender verder te helpen bij het verbeteren van de verzameling. Een verstandig jurylid zoekt daarbij aansluiting bij de positieve gedeelten van de verzameling. "Kijk, hoofdstuk 3 hebt u zo mooi uitgewerkt, probeer dat met de andere ook eens op dezelfde manier." "Op de bladen 41 tot en met 43 wordt het verhaal zo aardig verteld, als die lijn op de andere bladen wordt doorgetrokken, valt er bij de Ontwikkeling nog wel wat winst te behalen." "Kader 4 is filatelistisch een voorbeeld van hoe het moet: mooie spreiding van materiaal, zowel naar soort, plaats en tijd. Vergelijk dat nu zelf eens met de kaders 2 en 3." Als aan u niet van deze voorbeelden worden gegeven, vraag er dan zelf om.

Juryleden kunnen u slechts op weg helpen. Het is de bedoeling dat u, als u op grond van het jurygesprek later aan het werk gaat, zelf weer op volgende ideeën komt. Vooral ten aanzien van het plan verwachten inzenders

nogal eens, dat ze een prima plan van de jury aangereikt zullen krijgen, dat zo dienst kan doen voor de volgende tentoonstelling. Bij laag gewaardeerde plannen zullen vaak concrete aanwijzingen kunnen worden gegeven. Maar bij plannen die reeds 10 punten of meer hebben behaald, zijn nauwelijks nog aanwijzingen te geven. De inzender zal het dan moeten doen met de mededeling, dat er 'technisch' nauwelijks meer iets te verbeteren valt, maar dat er geen echte vonk overspringt. De inzender zal dan zelf moeten bepalen, hoe toch nog iets extra's kan worden toegevoegd aan een op zich goed plan. In ieder geval moet de inzender zelf bepalen welke weg hij op wil. Tegenstrijdige adviezen kunnen dan een stimulans vormen om zelf maar eens in Regels en Richtlijnen te duiken of er een publicatie op na te slaan. Maar vooral ook bij zichzelf te rade gaan om de vraag: "Hoe zie ik dat eigenlijk zelf?" te beantwoorden.

Hoe nu verder?

Na iedere tentoonstelling moet de inzender voor zichzelf uitmaken wat er verder te doen staat. Als een bekroning tegenvalt en de inzender, ook na het jurygesprek nog, het gevoel heeft miskend te zijn, is de eerste reactie vaak: "Ik houd er mee op." Een enkele maal heeft dat voornemen zelfs betrekking op het verzamelen zelf; meestal beperkt het zich tot het deelnemen aan tentoonstellingen. Als het werkelijk zover komt, is dat buitengewoon jammer. Maar in verreweg de meeste gevallen heeft de inzender juist een nieuwe impuls gekregen. Hij begrijpt dat er om hogerop te komen, wel het een en ander moet veranderen en hij heeft ook wel begrepen in welke richting dat gezocht moet worden. Het is dan van belang, dat niet alleen de zaken die het jurylid als voorbeeld heeft genoemd, worden aangepakt maar ook alle vergelijkbare situaties. Als een jurylid bijvoorbeeld wijst op de tekst onder een stuk en zegt dat daar een thematische tekst moet komen in plaats van de vermelding dat het een aangetekende brief van A naar B is, is het natuurlijk de bedoeling dat alle vergelijkbare onderschriften worden veranderd, ook al zijn ze niet ter plekke aangewezen.

Echte fouten moeten natuurlijk aangepakt worden, door bijvoorbeeld het verwijderen van uitknipsels uit postwaardestukken, van niet-filatelistisch materiaal en van ten onrechte om het plaatsnaamstempel opgenomen brieven.

Tegen de aanbeveling om meer variatie in het filatelistisch materiaal te brengen qua soort, tijd, plaats en zeldzaamheid, hebben de meeste inzenders geen echte bezwaren. Hoogstens zien sommigen dat als een onmogelijke opdracht ("Dat materiaal bestaat gewoon niet"), maar ze zijn vaak toch nog wel bereid om een nieuwe poging te ondernemen.

Heel anders ligt het vaak bij ontvangen suggesties over plan en ontwikkeling. Daar bekruipt de inzender soms het gevoel dat hij in een richting wordt geduwd die hij niet in wil slaan. In dat geval kan ik alleen maar herhalen dat u zich niets tegen uw zin moet laten opdringen. Het is **uw** verzameling, u bent degene die bepaalt hoe het thema zal worden aangepakt en uitgewerkt. Als een jurylid vindt, dat uw thema heel anders moet worden opgezet, dan gaat hij dat zelf maar doen!

Betekent dit, dat er geen adviezen meer over plan en ontwikkeling gegeven zouden moeten worden? Natuurlijk

De jury gereed voor de prijsuitreiking

niet. Er zijn namelijk talloze criteria waar plan en ontwikkeling aan moeten voldoen, die niets te maken hebben met de door de inzender gekozen richting. Om uit de veelheid van mogelijkheden er nog maar eens twee te noemen: een logische volgorde van de hoofdstukken in het plan en een diepgaande uitwerking in de ontwikkeling in plaats van het vermelden van wat algemeenheden, die iedere leek op het gebied van uw thema ook nog wel onder de stukken kwijt zou kunnen. Dat zijn namelijk noodzakelijkheden en geen aanbevelingen. Zij zijn van een geheel andere orde dan suggesties in de geest van: "Zou het niet aardiger zijn om dit zus of zo te doen?"

Als de inzender toch niet ingaat op die dringende aanbevelingen, wil dat natuurlijk niet zeggen dat de jury dan de volgende keer kwaad is, zoals wel eens wordt verondersteld. Maar een hoger puntenaantal zal er dan toch ook niet zo gauw inzitten.

Als de jury heeft opgemerkt dat het plan niet compleet is, omdat wezenlijke onderdelen ontbreken, kan de inzender tot de conclusie komen, dat hij die er toch niet bij wil hebben, omdat die hem te weinig interesseren. Dan kan de oplossing wellicht gevonden worden in het aanbrengen van een beperking in de titel. Dan is de zaak ook tot ieders tevredenheid opgelost.

Inzenders hebben vaak de neiging aan zoveel mogelijk tentoonstellingen deel te nemen. Op een gegeven moment is het echter beter wat tentoonstellingen over te slaan en eerst maar eens rustig de tijd te nemen de inzending in zijn geheel drastisch om te werken, in plaats van steeds kleine thematische en filatelistische wijzigingen aan te brengen.

Vooraf beginnende inzenders voelen zich na een jurygesprek wel eens moedeloos. Er moet aan zoveel aspecten nog zo grondig aandacht worden geschonken, dat ze zich afvragen of ze dat wel ooit zullen volbrengen. Het lijkt soms wel een bedreiging, die gedachte dat de ideale thematische verzameling eigenlijk aan tientallen grote en kleine voorwaarden moet voldoen. "Hoe kan ik dat ooit bereiken", hoor ik al menigeen zuchten. Wel, de stap van een beginnende naar een ideale verzameling hoeft niet in één keer te worden gezet. Dat is een proces van jaren. Ieder bepaalt zelf op grond van het besprokene, wat hij in eerste instantie in zijn eigen verzameling gaat verwerken en wat pas later aan de orde zal komen. Wie intensief met zijn verzameling bezig is, krijgt ook steeds nieuwe ideeën, die weer verwerkt kunnen worden. Vrijwel

iedere inzending die in de hoogste bekroningen terecht is gekomen, is meerdere malen **geheel** opnieuw opgezet. Mijn autoverzameling beleeft momenteel zijn achtste versie. Het voornemen om die voor de deelname aan de Europese kampioenschappen in Essen dit jaar, nóg een keer helemaal op de schop te nemen, kon alleen door tijdgebrek niet worden uitgevoerd. Gelukkig maar, want inmiddels heb ik besloten, dat het zo wel mooi is geweest.

Ook al breng je niet alle veranderingen in één keer aan, het is toch wel goed om van het begin af aan al na te denken over die dingen waar nu nog niet de eerste aandacht op is gericht. Daar kan dan zowel bij de aanschaf van verdere stukken als bij de thematische en filatelistische studie rekening mee worden gehouden.

Jurygesprekken zouden het oogmerk moeten hebben, dat ook de inzender ervan overtuigd raakt, dat de thematische filatelie alleen maar veel boeiender wordt als we proberen er zoveel mogelijk van te maken en de mogelijkheden die ze ons biedt, ten volle te benutten. Door er zo mee om te gaan, vormen Regels en Richtlijnen geen strak keurslijf, maar een uitdaging die we graag oppakken. Die regels zijn ook niet bedoeld om ze klakkeloos en zonder erbij na te denken toe te passen. De vorige voorzitter van de Thematische Commissie van de F.I.P., dr. G. Morolli, heeft eens gezegd toen hij geconfronteerd werd met een citaat over dwingende en autoritaire regels, dat het inderdaad soms zo is, dat "inzenders meer technieken toepassen, dan dat ze hun gezond verstand volgen". Eigenlijk wel een aardige gedachte om twee afleveringen over jurering mee te besluiten.

Laat u in de thematische filatelie in de eerste plaats leiden door uw eigen gezonde verstand!

Tot besluit: Goede wijn met een filatelistische krans!